

Referat af repræsentantskabsmøde i Dansk Sprognævn 5. oktober 2012

Deltagere

Margrethe Heidemann Andersen, Nina Møller Andersen, Elisabeth Arnbak, Kirstine Baloti, Dorthe Duncker, Lisbeth Eskelund, Anita Furu, Frans Gregersen, Henrik Hagemann, Bente Holmberg, Lennart Houmann, Pia Jarvad, Anne Jensen, Eva Skafte Jensen, Anita Ågerup Jervelund, Greta Jørgensen, Sabine Kirchmeier-Andersen, Helen Købke, Martin Kristiansen, Henrik Lorentzen, Jørn Lund, Bodil Nistrup Madsen, Anni Mortensen, Ida Elisabeth Mørch, Bolette Pedersen, Line Pedersen, Ole Ravnholt, Peter Rønnov-Jessen, Torben V Schroeder, Dan Sæderup, Michael Tettinek, Søren Ulrik Thomsen, Jørn Westengaard-Holm, Michael Wright.

Program

11.00-11.15	Velkomst og godkendelse af referat
11.15-11.45	3 år i Sprognævnets tjeneste
11.45-12.00	Spørgsmål og diskussion
12.00-12.15	Status for udpegning af det nye repræsentantskab
12.15-13.00	Præsentation af den nye Retskrivningsordbog med særlig vægt på den anvendte redigeringspraksis. Hvilke forandringer bringer fremtiden med den løbende opdatering, og hvordan forholder vi os til fx dobbeltformer, fordanskning og flertals- <i>r</i> ?
13.00-13.45	Frokost
13.45-14.00	Pause og kaffe
14.00-14. 25	Drøftelse i mindre grupper af repræsentantskabets holdning til fremtidens normeringssituation
14.25 -14.55	Tilbagemeldinger fra grupperne og diskussion
14.55-15.00	Afslutning

1. Velkomst

Dorthe Duncker bød velkommen og orienterede om temaet for og intentionerne med mødet, nemlig at drøfte hvilken rolle nævnet skal spille i fremtiden, og hvilken retning man skal vælge ved fastlæggelsen af normen. Referatet fra 1. repræsentantskabsmøde blev godkendt.

2. 3 (4) år i Sprognævnets tjeneste

Sabine Kirchmeier-Andersen gennemgik repræsentantskabets og bestyrelsens aktiviteter og resultater i den forløbne repræsentantskabsperiode. Selv om det har taget tid og kræfter at få arbejdsgange og samarbejdsformer på plads i den nye struktur, har der samtidig været fokus på at gøre Retskrivningsordbogen færdig og videreudvikle nævnet, og dette har givet gode resultater. Nogle af de nyeste tiltag under sprogkampagnen blev præsenteret: Sproghjælp, som er kommet både som pdf-filer og app og som er blevet downloaded 65.000 gange, og Test din sprogholdning som er blevet taget af 9700 personer.

3. spørgsmål og diskussion

Frans Gregersen fremførte at nævnet skal styrke sin pædagogiske indsats med at forklare bedre hvornår det er vigtigt at overholde retskrivningen og hvilke fejl der medfører hvilke konsekvenser. Der er jævnligt stavfejl i selv dygtige og sikre staveres oplæg, selv i tekster vist på power point i Videnskabernes Selskab. Men der er forskel på fejl. Nogle regler kan man (eller bestemte kategorier af personer) overtræde uden at det gør noget, mens andre er stærkt sociale markører, fx r-fejl (bl.a. fordi de ikke fanges af tekstbehandlingen). Somme tider er der hovedfagsstuderende som skal ud og fungere som dansklærere, men som ikke kan det med nutids-r, og som så skal lære det for at kunne rette det hos andre. Der er stor afstand mellem det DSN siger vi alle skal gøre og så det mange af os gør, og for nogle gør det ikke spor mens det for andre kan være socialt afgørende. FG ønskede mere realisme i nævnets formidling af normer og normering-

Anne Jensen gav Frans Gregersen ret i at der er mange stavfejl, fx også på hjemmesider fra statsadministrationen. Men hun (og alle andre) forstår jo alligevel godt hvad der står. Det er vigtigere hvad indholdet er end stavemåderne. Hun efterlyste ændringslisten til den nye Retskrivningsordbog ellers er det meget vanskeligt at tilrette deres nuværende tekster til den nye retskrivning.

Sabine Kirchmeier-Andersen svarede at man kan få en ændringsliste for opslagsordene allerede nu – dvs. de nye opslagsord og dem der er gået ud. Men listen med normændringerne i bøjningsformer osv. tager lidt tid endnu.

Henrik Hagemann takkede for et godt foredrag og et godt arbejde, men udtrykte bekymring for økonomien. Sprognævnet har tidligere tjent meget på den trykte Retskrivningsordbog, men det er der ikke mulighed for fremover. Han spurgte endvidere til nævnets budget på den kommende finanslov? Sabine Kirchmeier-Andersen svarede at bevillingen er uændret, hvilket Henrik Hagemann syntes var for lidt i forhold til den økonomiske udfordring som det formentlig faldende salg på Retskrivningsordbogen udgør. Sabine Kirchmeier-Andersen svarede at denne problemstilling har været drøftet med Kulturministeriet igennem flere år. Nævnet har løbende fremsat ønsker om at få en fast bevilling svarende til en gennemsnitsindtægt fra RO, således at man ikke er afhængig af indtægten, men det er der ikke mulighed for. Bestyrelsen er ved at få udarbejdet en konsulentrapport om de fremtidige forretningsmodeller som skal drøftes med ministeriet. Her vil den elektroniske ordliste og ordbase formentlig spille en vigtig rolle.

Frans Gregersen syntes at resultaterne fra Test din sprogholdning så interessante ud og ønskede en mere grundig bearbejdning med inddragelse af baggrundsvariable. Det kunne være spændende at se om der var variation i holdningen til hans/sin fordelt på landsdelene og generationer. Mindst lige så interessant er det at se hvordan folk staver i de nye medier. Vi skal finde frem til hvad der er konstituerende for skriftsproget, og hvad der er variation. Fx er der forkortelser og komprimerede udtryk.

Hvad angår økonomien, kan det ende med at det skal koste penge for hvert opslag.

Sabine Kirchmeier-Andersen understregede at mulighederne for at lave en betalingsmodel holdes åbent, men at man tager et skridt ad gangen. Der sker en stor udviklingen i digitaliseringen i det offentlige i disse år bl.a. med brug af talegenkendelse og elektronisk borgerbetjening, og her kan Retskrivningsordbogen gøre stor nytte, og den er forberedt til det.

Jørn Lund pegede på at det ikke er nemt at virke folkeopdragende. Der kan nemt opstå modvilje hvis nævnet begynder at acceptere en stor mængde variation. Han havde netop modtaget *motivationen* til DR's sprogpris – ikke *motiveringen*, men undladt at gøre ophævelser.

4. Status for udpegning af det nye repræsentantskab

En enkelt institution mangler stadig at udpege en kandidat, så der forelå ikke noget nyt. Lennart Houmann spurgte til den efterfølgende proces. Sabine Kirchmeier-Andersen svarede at instituttet og bestyrelsen udarbejder en indstilling til ministeriet når den færdige kandidatliste foreligger, og at ministeriet derefter udpeger, evt. med mindre justeringer.

5. Præsentation af den nye Retskrivningsordbog 2012

Anita Ågerup Jervelund og Sabine Kirchmeier-Andersen præsenterede den nye Retskrivningsordbog, Sprognævnets planer for den fremtidige forskning i sprogets udvikling og den løbende opdatering af ordbogen (se præsentationen).

Jørn Lund spurgte til hvor orddelingsstregen placeres, fx prognose: *pro-gnose* eller *prog-nose*? Sabine Kirchmeier-Andersen forklarede at man havde valgt orddeling uden hensyntagen til betydning jf. § 17 i retskrivningsreglerne.

Jørn Lund spurgte til håndteringen af *check-in* vs. *tjek-ind*. Anita Ågerup Jervelund oplyste at begge findes i ordbogen, men med forskellige betydninger og ordklasser.

Helen Købke ønskede at få oplyst hvad det overordnede princip for *-s*-bøjning er, og Anita Ågerup Jervelund svarede at det er forskelligt fra ord til ord. *Peanuts* taler man ofte om i flertal, derfor formen *peanutsene* (jf. side 29 i præsentationen). Der er ikke en fast regel – det følger sprogbrugen. Peter Rønnov-Jessen mente ikke at *airbaggene* uden *-s* forekommer, men Michael Tettinek kunne oplyse at General Motors bruger det. Elisabeth Arnbak syntes at det virker underligt at vi har to flertalsmorfemer i dansk. Fx at *app* både kan være *apps* og *appene*. Jørgen Westengaard-Holm bemærkede at hvis *app* er en forkortelse, skal der jo også være apostrof, men Anita Ågerup Jervelund forklarede at *app* netop ikke er en forkortelse, men en afkortning, dvs. dannet ved at kun ordets begyndelse anvendes for ordet, jf. *tele*, og der er ikke apostrof ved afkortninger.

Bente Holmberg ville vide om den uddelte liste over nye ord er udtømmende. Sabine Kirchmeier-Andersen svarede at den er ment som underholdning og kun er til intern brug. En fuldstændig liste over ændringerne er under udarbejdelse.

Michael Tettinek undrede sig over at ordet *cupkage* ikke er med. Ordet findes, men må man så ikke sige det? Sabine Kirchmeier-Andersen understregede at man naturligvis gerne må bruge ord som ikke står i Retskrivningsordbogen. *Cupkage* er ikke så udbredt så ordet kunne komme med. Michael Tettinek indvendt at *cupkage* har 1920 hits på google, men Sabine Kirchmeier-Andersen pointerede at ordene skal være hyppigere og mere typiske og somme tider også opfylde andre kriterier for at de kan komme med.

Elisabeth Arnbak ville vide hvordan man tager højde for tastefejl og stavfejl når man forsker i sproget på nettet? Eva Skaftte Jensen forklarede at det er vanskeligt og der ikke findes nogen fast praksis. Nogle

fejl kan klart identificeres som tastefejl andre er stavfejl, men der er en stor gråzone og man er derfor nødt til at anlægge en personlig vurdering.

6. Gruppearbejde og diskussion

Der blev dannet 4 grupper som fik til opgave at tage stilling til følgende arbejdsspørgsmål:

Med det kendskab I har til jeres organisationer, hvilken slags normering tror I der vil blive brug for i fremtiden?

Synes I at det er en god strategi i større omfang at afspejle sprogbrugen i forskellige kontekster?

Eller skal nævnet arbejde hen imod en overgribende fælles norm?

Skal vi fortsat reducere dobbeltformer?

Skal vi fordanske mere?

Skal vi lave flere danske ord?

Grupperne afrapporterede følgende:

Grøn gruppe (v. Anne Jensen)

Der skal være en fælles skriftsprogsnorm, men der skal også informeres om forskellige stillag i (skrift)sproget. Man skal ikke for enhver pris reducere antallet af dobbeltformer. De afspejler forskellighed, og det er et gode.

Gruppen gik ikke ind for fordanskning af fremmedord (afløsningsord). Der vil i mange tilfælde være tale om en umulig kamp, men det afhænger selvfølgelig til en vis grad af hvilke ord der er tale om. Vi fordanser i forvejen meget, men vi bliver til grin hvis vi forsøger os med fordanskninger der ikke har støtte i sprogbrugen.

Gul gruppe (v. Peter Rønnow Jessen)

Der skal være en klar og tydelig norm: Det er især en hjælp for svage sprogbrugere. DSN bør supplere med sprogligt hjælpemateriale og være mere pædagogisk.

Det vil være betænkeligt og besværligt med både en højstatusnorm og en lavstatusnorm. Gruppen gik ind for en klar og forståelig skriftsprogsnorm der meddeles i RO, og det ville være godt med supplerende pædagogisk (og ”bevidstgørende”) sproghjælpsmateriale.

Det er ikke meningen at DSN skal vurdere eller udtale sig om hvilke sprogvarianter der har høj hhv. lav status. Sådanne vurderinger vil (eller kan) opstå af sig selv. Man kan fx forestille sig at former som *gymnasie*, *akvarie* osv. blandt visse sprogbrugere vil få lav status – også selvom de (nu) bliver en del af den officielle skriftsprogsnorm. Men nævnet skal naturligvis oplyse om det hvis sådanne statusforskelle opstår.

Blå gruppe (v. Bente Holmberg)

Ros til sproghjælp! Det er en gave til dansklærerne, og Sprognævnet bør lave mere af den slags.

Pink gruppe (v. Dorthe Duncker)

Mange sprogbrugere søger hjælp til ”hvad det egentlig hedder”. Spørgsmålet er både strategisk og politisk. Mange vil gerne have håndfaste normer, men hvordan undgår vi en sproglig polarisering i samfundet?

Det er vigtigt (og praktisk) med regler (det er smart at man kan læse hvad de andre skriver!). Og regler skal overholdes! Men det betyder ikke nødvendigvis at der ikke må være valgfrihed inden for normen. Det kan faktisk være praktisk ift. institutioner, der så vil kunne udarbejde deres eget ”normsæt” med udgangspunkt i RO.

Det hjælper at oplyse om hvordan tingene hænger sammen (”sproglig bevidstgørelse”). Og det ville være nyttigt med (flere) skriftlige produkter om sprog og sprogbrug -> det kan afhjælpe den manglende viden om sprog og sproglig mangfoldighed.

Sabine Kirchmeier-Andersen var enig i at der ligger en stor pædagogisk opgave foran os, men stillede spørgsmålet om hvem der har ansvaret for at løse denne opgave, Sprognævnet eller skolen. Hvis nævnet skal påtage sig (flere) pædagogiske opgaver, vil det kræve en helt anden medarbejderstab. Man må holde fast i at Sprognævnet først og fremmest skal give råd og vejledning, bl.a. til dem der underviser. Hvis nævnet skal vejlede offentlige institutioner i forhold til deres sprogbrug, forudsætter det i første omgang en større viden om sproglig variation inden for det offentlige område, og det er det der lægges op til i de kommende år.

7. Afslutning

Dorthe Duncker takkede for fremmødet og en god diskussion. Hun understregede at det gamle repræsentantskab fortsat er i funktion indtil der er udpeget et nyt, og at der vil blive taget behørig afsked når det nye repræsentantskab er udpeget.